

Een bed voor de arend

Tussen een kikkerpoel en een vlindervoederbak in het Utrechtse kunstcentrum Casco vertelt de Amerikaanse kunstenaar Fritz Haeg over zijn ecologische projecten.

„Namens de dieren vraag ik aandacht voor onze omgeving.“

TRACY METZ

De bastaardkikker en de atalanta-vlinder krijgen een warm ont-haal in de stenige binnenstad van Utrecht. Ook voor de gier-zwaluw staat een onderkomen klaar, in de vorm van een houten

nestkast aan de muur van kunstcentrum Casco. De Amerikaanse architect en kunstenaar Fritz Haeg (39) heeft de afgelopen drie weken gewerkt aan de nieuwste aflevering van zijn project *Animal Estates*, waarbij hij in stedelijke omgevingen domicilies (re)construeert voor de dieren die daar ooit woonden. Ook in Amerikaanse steden realiseerde hij *Animal Estates*. De dierbehuizingen in Casco vormen de zesde uitvoering van dit project en de eerste in Europa.

De eerste *Animal Estates* ging dit voorjaar in première op de Whitney Biënnale in New York. In de beeldentuin van het Whitney Museum stond nu eens niet de gebruikelijke autonome sculptuur, maar een verrassende reeks minusculturen. Volgens de bronzen plaquettes waren het onderkomens voor twaalf dieren die vierhonderd jaar geleden, voordat Manhattan door de blanken werd overgenomen, op deze nu superstade plek woonden. In en om de beeldentuin had Haeg voor dieren als de grote bruine vleermuis en de vliegende eekhoorn nestkasten gemaakt, voor de bever een dam, en voor de purple martin, een zwaluwsoort, hangende trossen peervormige nesten. Op de betonnen luifel boven de museumingang was een slordig bedje van takken voor de arend gespreid – alsof die elk moment met ruisende vleugelslag uit de lucht tussen de hordes gele taxi's neer kon dalen.

Het had makkelijk pathetisch of belerend kunnen zijn. Maar dat was het niet. Deze stille getuigen van onzichtbaar leven zetten aan tot denken; ik had het gevoel dat er een deur werd opengezet naar een oudere wereld.

Haeg probeert zijn werk inderdaad zo droog mogelijk te presenteren, zegt hij tijdens een gesprek in Casco tussen de tijdelijke kikkerpoel en de voederbak met rottend fruit voor de vlinders. „Het is niet mijn bedoeling dat het doorslaat naar zoetsappige romantiek. Als kunstenaar wil ik geëngageerd werk maken. Ik kan niet alle problemen oplossen, maar ik kan wel problemen aankaarten. Ik beschouw de dieren als mijn cliënten namens wie ik aandacht vraag voor onze omgang met de omgeving.“ Het is de bedoeling dat de onderkomens na de tentoonstelling naar buiten verhuizen om daadwerkelijk te worden bewoond. Want ze zijn niet alleen symbolisch, zegt Haeg, ze zijn ook functioneel.

Zijn vorige project *Edible Estates*, een radicale ingreep in de menselijke leefomgeving, was controversieel. In samenwerking met kunstinstellingen door heel Amerika zocht Haeg vrijwilligers die hun gazon wilden omploegen om er een moestuin van te maken. Vaak tot consternatie van de burens die dit als een subversieve daad zagen – het gazon is immers hét symbool van de vredige Amerikaanse buitenwijk – en voor de waarde van hun huizen vreesden. Het project ontstond in de tijd van de vorige verkiezingen, vertelt Haeg, toen het land gepolariseerd raakte in 'blauwe' en 'rode' staten. „Heel Amerika houdt van gazons, hoe nutteloos ze

Fritz Haeg op zijn expositie 'Animal Estates' in Casco Foto Rob Huibers

ook zijn en hoewel de uitstoot van grasmaaiers een enorme bron van vervuiling is. Dus leek het me een goed idee om die symbolische plek een nuttige, gezonde bestemming te geven.“

Intussen zijn er zeven *Edible Estates* gerealiseerd; dit voorjaar verscheen het gelijknamige boek met essays van onder anderen de schrijver over voedsel Michael Pollan, en verslagen van de bewoners over de totstandkoming van hun moestuin.

Haeg is eigenlijk architect. Hij ontwierp twee huizen in zijn woonplaats Los Angeles, maar past zijn vaardigheden nu toe op tuinen en dierbehuizingen. „Architecten zijn te veel bezig met het zoeken naar esthetische oplossingen voor de behoeften van mensen“, vindt hij. „Ik vind dat de architectuur zich moet bezighouden met systemen: met de verhouding tot de wereld om ons heen, met ons voedsel, met de natuur.“

Fritz Haeg Studio bestaat uit niet meer dan Fritz Haeg zelf, zijn laptop en zijn website (www.fritzaeg.com), het zenuwcentrum van dit nomadische eenmansbedrijf. De drie weken die hij in Utrecht doorbracht zijn dit jaar de langste aaneengesloten periode dat hij op één plek vertoeft. Maar zijn projecten zijn allemaal op samenwerking gericht. Dat begint met de kunstinstellingen die hem een opdracht geven, zoals het Whitney en Casco, of die zijn werk tentoonstellen, zoals Tate Modern.

Voor *Animal Estates* werkt hij samen met lokale experts die hem adviseren. In Utrecht doen ook acht studenten van de kunstacademie mee; een student registreerde mensen die kikkers nadoen, een andere sneed kunstige ijsvogels uit blikjes Heineken. Iedere uitvoering krijgt een veldgids, Ansichtkaarten en een logo – in San Francisco waren dat twee zeehonden, in Utrecht is de achterwand van Casco met twee enorme kikkers beschilderd. Haeg: „Ik wil het

verhaal steeds anders vertellen – in druk, in bewegend beeld, met objecten – en met humor. Ik beschouw het als een exercitie in branding zonder merk.“

Het sleutelwoord in Haegs werk is participatie – bij diverse projecten zijn grote aantallen mensen betrokken. Bij *Edible Estates* waren dat de bewoners van Amerikaanse voorsteden die van hun gazon een moestuin maakten. Het kunnen ook hele meutes zijn, zoals bij de optocht die hij afgelopen april samen met het lokale kunstmuseum organiseerde in de stad Indianapolis, de *East Meets West Interchange Overpass Parade*. Eén groep kwam uit het westen aanlopen en één uit het oosten, en ze troffen elkaar op de kruising van de interstate highways 65 en 70. Optochten, parades, zijn volgens Haeg in Amerika belangrijke rituelen waarmee mensen demonstratief bezit nemen van de openbare ruimte om hun loyaliteit aan iets te betuigen – een club, een herdenking van een historisch moment. In Indianapolis werd niets herdacht, het doel van de bijeenkomst was alleen de parade zelf. „Het was onduidelijk wie meeliep en wie toekeek, sommigen vielen halverwege in en wisten niet dat twee optochten elkaar tegemoet liepen.“

Dierenhuizen, moestuinen, optochten: de kunst van Fritz Haeg houdt het midden tussen performance, activisme en maatschappelijk gerichte choreografie. Hij maakt niet zozeer objecten, maar ventileert ideeën die in verschillende media worden uitgewerkt en mensen in beweging brengen. Iedereen haalt het zijne uit zijn werk, zegt hij, en iedereen wil altijd meer. „De kunstmensen willen meer conceptuele onderbouwing, de tuinliefhebbers willen meer *how to*. Ik ben zowel tuinman als kunstenaar.“

'Animal Estates' 6.0. T/m 2 nov. in Casco, Nieuwekade 213-215, Utrecht. 'Edible Estates: Attack on the Front Lawn', uitg. Metropolis Books.

